

Úvodní slovo editora:

Vážení přátelé,

opět se k vám dostává Bulletin ČSMP. Dovolte mi upozornit vás v úvodu na několik důležitých informací.

Jak se dozvíte v aktualitách na poslední stránce, vyšla nová Ročenka České společnosti pro mezinárodní právo. Tato do mezinárodní databáze SCOPUS zařazená publikace přináší mnoho zajímavých článků. Věřím, že přiláká vaši pozornost.

S Ročenkou souvisí i další informace. Na stránkách ČSMP byl vyhlášen tzv. Call for papers pro další

ročník Ročenky, tentokrát už pro osmé vydání, a to v letošním roce 2017. V případě zájmu se veškeré informace dozvíte na webovém odkazu rovněž uveřejněném v aktualitách.

A v neposlední řadě se samozřejmě dozvíte zajímavé novinky i na řádcích tohoto vydání Bulletinu.

S přáním zajímavého čtení,

Milan Lipovský
vedoucí editor Bulletinu ČSMP

OBSAH

Stránka | 2

Úvodní slovo editora	1
Obsah	2
Mezinárodní právo veřejné obecně	3
Vojtěch Pospíšil: Limity mořského vědeckého výzkumu v Oblasti	
Mezinárodní právo soukromé	5
Ráchel Tošnerová: Vykonalnost mediační dohody v mezinárodním kontextu	
Mezinárodní právo trestní	7
Kateřina Radová: Africké státy se začínají obracet Mezinárodnímu trestnímu soudu zády. Právem?	
Lidská práva	10
Hana Láníková: Mediační snahy Vatikánu ve Venezuele - Snahy o zlepšení politické situace a ochrany lidských práv	
Evropské právo	13
Václav Šmejkal: Obrací Soudní dvůr EU svůj dosavadní postoj ke střetu svobod vnitřního trhu s národní ochranou sociálních práv a zaměstnanosti?	
Vnitrostátní aplikace mezinárodního práva	16
Kamila Šrolerová: Program OSN pro ochranu životního prostředí a jeho nová publikace Ionizující záření – účinky a zdroje	
Aktuality	19

MEZINÁRODNÍ PRÁVO VEŘEJNÉ OBECNĚ

Limity mořského vědeckého výzkumu v Oblasti

Vědecký výzkum je klíčovým hybatelem lidského vývoje. Pomáhá nám rozšířit a prohloubit vědomosti o nás a o světě, ve kterém žijeme. Stejně je tomu tak i u mořského výzkumu. Je v obecném zájmu, aby výzkum probíhal co nejsvobodněji napříč vědci z celého světa. Na druhou stranu je nežádoucí, aby výzkumné aktivity probíhaly chaoticky nebo aby narušovaly oprávněné zájmy jiných subjektů. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby zde existoval jednoznačný právní rámec mořského vědeckého výzkumu.

V oblasti mořského práva je klíčovým právním dokumentem Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu z 10. prosince 1982,¹ která se věnuje i problematice mořského vědeckého výzkumu. V Úmluvě však můžeme nalézt pouze několik málo odkazů na mořský vědecký výzkum, a to vždy velmi stručné a obecné.

Úprava mořského vědeckého výzkumu je zdánlivě jednotná, nicméně při bližším prostudování Úmluvy je patrné, že jsou rozdíly mezi mořským vědeckým výzkumem v Oblasti² a v ostatních částech moře či mořského dna.³ V obou případech platí

svoboda mořského vědeckého výzkumu, která má však některá omezení. Mořský vědecký výzkum nesmí neoprávněným způsobem narušovat jiné oprávněné využívání moře a musí být prováděn při dodržování všech pravidel přijatých v souladu s Úmluvou.⁴ Zvláštní úprava pro Oblast navíc stanoví, že mořský vědecký výzkum v Oblasti je prováděn výlučně pro mírové účely a ku prospěchu lidstva jako celku⁵ a zároveň že se jakákoliv činnost v Oblasti provádí s rozumným ohledem na jiné činnosti v mořském prostředí.⁶

Tato pravidla jsou stanovena již od počátku existence samotné Úmluvy. V posledních několika letech nicméně došlo k výraznému nárůstu počtu kontraktů na průzkum Oblasti a zvýšilo se riziko potencionálního konfliktu mezi kontrahenty a subjekty provádějícími mořský vědecký výzkum. Dá se dovodit, že k těmto konfliktům dochází, byť se tyto zprávy nijak nezveřejňují. Důkazem pro takovéto tvrzení je fakt, že tento problém byl uveden ve zprávě generálního tajemníka Mezinárodního úřadu pro mořské dno ze dne 12. května 2016.⁷ Zpráva usuzuje, že mořský vědecký výzkum nesmí „nerozumně zasahovat do kontrahentových práv a povinností vyplývajících z jejich kontraktů s Úřadem.“⁸ Zároveň si musí kontrahent a subjekt provádějící mořský vědecký výzkum vzájemně prokázat „náležitý ohled“ (angl. *due regard*, *reasonable regard*). Úmluva nicméně nikterak nekonkretizuje požadavky náležitého ohledu a není tudíž jasné, jaké zásahy by překračovaly tento požadovaný standard.⁹

¹ Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu z 10. prosince 1982, UNTS vol. 1833, v ČR vyhlášena pod č. 240/1996 Sb.

² Oblast znamená dno moří a oceánů a jejich podzemí za hranicemi národní jurisdikce, čl. 1 odst. 1 Úmluvy.

³ Základní svoboda mořského vědeckého výzkumu je uvedena v čl. 87 odst. 1 písm. f) Úmluvy. Specifické podmínky provádění vědeckého mořského výzkumu jsou uvedeny v čl. 245 a násl. Úmluvy. Zde jsou uvedeny podmínky např. pro mořský vědecký výzkum v pobřežním moři, ve výlučné ekonomické zóně nebo na kontinentálním šelfu.

⁴ Ibid. čl. 240 písm. c) a d).

⁵ Úmluva čl. 143 odst. 1.

⁶ Ibid. čl. 147 odst. 1.

⁷ Issues associated with the conduct of marine scientific research in exploration areas, *Report of the Secretary-General*, ISBA/22/C/3*, 12. května 2016.

⁸ Ibid. odst. 10, s. 3.

⁹ Ibid. s. 4.

Tato otázka byla též otevřena v souvislosti s uveřejněním komentářů zainteresovaných osob k návrhu těžebních pravidel dne 3. prosince 2016.¹ Návrh těžebních pravidel přebírá úpravu mořského vědeckého výzkumu z pravidel upravujících vyhledávání a průzkum a mj. uvádí, že: „Tato nařízení nijak neovlivňují [...] právo provádět mořský vědecký výzkum v Oblasti podle článků 143 a 256 Úmluvy.“² Nejrozsáhlejší komentář poskytla společnost Nauru Ocean Resource Inc., která navrhuje zavedení povinnosti subjektu provádějícího mořský vědecký výzkum kontaktovat kontrahenta daného dílu a informovat ho o plánovaných aktivitách.³ V průběhu těžební fáze se zde dokonce hovoří o zavedení jakési „no-go“ zóny v okolí těžebních a podpůrných plavidel z bezpečnostních důvodů. S tím, že jakýkoliv mořský vědecký výzkum by byl možný až po

Zdroj obrázku: Tiago Fioreze,
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Clouds over the Atlantic Ocean.jpg>

předchozím písemném souhlasu kontrahenta a Úřadu.⁴ Naopak se též objevují komentáře, které požadují nezávislý a svobodný mořský vědecký výzkum.⁵

Jak je pro právo typické, dochází ke střetu dvou oprávněných zájmů. Na jedné straně je to zájem kontrahenta, který vynakládá značné finanční prostředky na průzkum a do budoucna i na těžbu a má určitá výsadní práva k vymezenému dílu v Oblasti. Na straně druhé je to požadavek na provádění svobodného mořského vědeckého výzkumu. Příslušná ustanovení Úmluvy nepostačují k vyřešení tohoto konfliktu. Nemá ale jistě, jestli Úřad přistoupí k regulaci tohoto problému. Osobně se domnívám, že je velmi žádoucí upravit nyní nejasnou situaci. Je však otázkou, zda-li by došlo ke shodě, jakým způsobem by měl být tento konflikt zájmů řešen.

Vojtěch Pospíšil

¹ Komentáře jsou dostupné online na: <https://www.isa.org.jm/files/documents/EN/Reg s/DraftExpl/Comments/Comments.pdf>.

² Working draft of Exploitation Regulations and Standard Contract Terms, Part I, Draft Regulation 1, odst. 4, s. 13, dostupné online na: https://www.isa.org.jm/files/documents/EN/Reg s/DraftExpl/Draft_ExplReg_SCT.pdf.

³ Comments by Nauru Ocean Resources Inc.(NORI) on the Zero Draft Exploitation Code, s. 1.

⁴ Ibid. s. 2.

⁵ Např. komentář vlády Německa.

MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ

Vykonatelnost mediační dohody v mezinárodní m kontextu

Odhlédneme-li od skutečnosti, že jedním z mnoha argumentů hovořících pro využití procesu mediace v obchodních sporech je vysoká míra dobrovolného plnění závazků dohodnutých v jejím rámci, zbývá zajistit uznání a vykonatelnost mediačních dohod nejen na národní úrovni, ale i za hranicemi státu. Vykonatelnost mediační dohody se přitom zásadně řídí formou, v jaké je taková dohoda uzavřena. Jednat se může jak o pouhou soukromoprávní smlouvu, nároky z ní je nutno případně nejprve uplatnit u soudu, tak o mediační dohodu vtělenou do notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, na jejímž základě může být nařízen a proveden výkon v případě nesplnění přímo, a konečně se stejnými účinky taktéž o mediační dohodu schválenou soudem ve formě přetorského smíru, příp. při uzavření soudního smíru v rámci již zahájeného řízení.

Otázka právní úpravy mezinárodní vykonatelnosti mediačních dohod pro oblast obchodních sporů je předmětem diskuze už téměř dvě dekády. O začlenění mechanismu pro zaručení mezinárodní vykonatelnosti dohod uzavřených v rámci mediace se uvažovalo již při přijímání UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation¹ v roce 2001², ale jednotlivé

varianty (např. že mediační dohoda bude mít stejný status jako rozhodčí nález) se ukázaly tak kontroverzní, že detailní řešení bylo ponecháno otevřené. Pracovní skupina II Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo se však k tématu na konci roku 2014 vrátila a z probíhající debaty vzešly již první návrhy konkrétních ustanovení.³ Doposud ovšem nebylo finálně rozhodnuto, zda bude právní úprava přijata ve formě mezinárodní úmluvy (po vzoru Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, dále jen Newyorské úmluvy), modelového zákona či pouze obecných pokynů.

Nutnost speciální úpravy

Od prostého vyjednávání, resp. negociace, je mediace procesem odlišným jak teoreticky (samostatná legislativa), tak i prakticky (zapojení nezávislé třetí osoby do procesu). Podle toho se liší i výsledek z ní vzešlý od prosté dohody dvou stran. Pokud totiž skutečně k dohodě stran v rámci mediace dojde, nejedná se o pouhý výčet smluvních ustanovení, ale ideálně o komplexní řešení konkrétního případu. Tedy výstup, který svou povahou leží někde mezi běžnou smlouvou a rozhodnutím ve věci či rozhodčím nálezem. Úspěšnost Newyorské úmluvy jako speciálního nástroje pro vykonatelnost rozhodčích nálezů s více než 150 signatáři si dnes již sotva někdo dovolí zpochybňovat. Proč by tedy mediační dohody měly zůstat v nevýhodě?

Argument, že není třeba vyčleňovat mediační dohody z režimu ostatních soukromoprávních smluv, při bližším zkoumání neobstojí. Ve většině národních úprav již zvláštní postavení získaly, jde vlastně jen o přenesení stejných právních důsledků na úroveň mezinárodní, tedy další krok umožňující snadnější použití

¹ UNCITRAL modelový zákon o mezinárodní obchodní conciliaci, dále jen MLICC. Pojem conciliace v sobě v tomto kontextu zahrnuje i institut mediace.

² United Nations Commission on International Trade Law: *Settlement of commercial disputes, Model legislative provisions on international Commercial Conciliation*, United Nations:

Vídeň 2001 [online], navštíveno: listopad 2016. Dostupné z WWW: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V01/872/23/PDF/V0187223.pdf?OpenElement>

³ Poslední schůze (65.) se konala v září 2016 ve Vídni, další proběhne v únoru 2017 v New Yorku.

a rozšíření využití mediace pro obchodní spory s mezinárodním prvkem.

Otevřené body

Stejně jako o konečné podobě instrumentu nebylo rozhodnuto ani o jasné skupině případů, na něž mají být ustanovení aplikována. Pracovní skupina navrhla několik variant aplikační šíře instrumentu. V rámci jedné z nich by se mohl vztahovat i na případy, kdy bylo mediační dohody dosaženo v rámci soudního či rozhodčího řízení, ať už byla zaznamenána jako součást rozhodnutí soudu, resp. rozhodčího nálezu, či nikoliv.

V souvislosti s přímou vykonatelností mediační dohody bylo nutné se vypořádat také s námitkami, že by jednotná úprava případně mohla ohrozit některé základní zásady ovládající mediační proces. Tak se znovu otevírá např. otázka zaručení mlčenlivosti mediátora týkající se všech skutečností, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem mediační činnosti.¹ Ta by mohla být ohrožena v případě, že by postup či chování mediátora během mediace mohly být důvodem k odmítnutí vykonatelnosti následné dohody. Vyvrácení, příp. důkaz o oprávněnosti takových námitek se totiž zřídka kdy obejde bez výpovědi o obsahu mediačních jednání. Se stejným problémem se ovšem již museli potýkat zákonodárci při navrhování příslušné národní legislativy. Většina úprav se vydala cestou výjimky z pravidla. V ČR je například mediátor mlčenlivosti zproštěn v případě, že je předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti mediátora mezi ním a stranou konfliktu a dále v rozsahu nezbytném pro jeho obranu v rámci výkonu dohledu nad činností mediátora nebo v kárném řízení. Zápis z poslední schůze Pracovní skupiny II lakonicky konstatuje, že se touto záležitostí bude dále zabývat.

Nejsložitější problém ale nastává spíše v souvislosti s principem flexibility mediačního řízení, a zejména pak snahou o kreativní řešení, která jsou mediaci vlastní. Jsou to totiž právě tyto zásady, které umožňují

učinít součástí mediační dohody ustanovení, která lze vymáhat jen těžko. I tento problém už však zákonodárci museli řešit v jednotlivých státech, a proto ani v této oblasti nelze očekávat novou, překvapivou mezinárodní úpravu. Nelze opomenout ani skutečnost, že účastníci takové kreativní mediační dohody, která obsahuje práva a povinnosti speciální povahy, jsou si ve většině případů této „zvláštnosti“ (a zároveň nevymahatelnosti) vědomi. Včlenění takových ustanovení do mediační dohody vůbec je pak důkazem vysokého stupně důvěry v dobrovolné plnění takové dohody druhou stranou.

Závěr

Jednotná úprava mezinárodní vykonatelnosti působí na jednu stranu velmi lákavě a jistě by minimálně sebrala vítr z plachet argumentu právní nejistoty ohledně splnění dohod dosažených v obchodních sporech v rámci mediace. Na druhou stranu na úrovni EU již lze vykonatelnost (nejen v obchodních, ale i občanských věcech) zajistit za využití soudního smíru či notářského zápisu a čl. 58 a násl. nařízení Brusel I bis.² V zemích východní Asie se zase prosadilo řešení arb-med-arb, kdy se mediační dohoda vtěluje do podoby rozhodčího nálezu podle smíru (dohody stran) a vykonatelnost je tak zaručena v souladu s Newyorskou úmluvou. Cestu k vykonatelnosti i na mezinárodní úrovni si tedy ten, kdo chce, najde. Za hlavní přínos jednotné úpravy bych tedy považovala zejména PR dopad na potenciální nové uživatele mediace a odbornou i laickou veřejnost celkově.

Ráchel Tošnerová

¹ Mlčenlivost mediátora a výjimky z ní v ČR upravuje § 9 zákona č. 202/2012 Sb. ze dne 2. května 2012 o mediaci a změně některých zákonů (zákon o mediaci).

² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EE) č. 215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění).

MEZINÁRODNÍ PRÁVO TRESTNÍ

Africké státy se začínají obracet Mezinárodnímu trestnímu soudu zády. Právem?

V průběhu října roku 2016 oznámily tři africké země – Burundi, Jihoafrická republika a Gambie, že odstupují od Římského statutu, mezinárodní smlouvy zakládající Mezinárodní trestní soud (dále také MTS nebo „soud“). Vlnu odstartoval prezident Burundi, Pierre Nkuruziza, který dne 18. října 2016 podepsal zákon o odstoupení od Římského statutu. Stalo se tak nedlouho poté, co žalobkyně soudu Fatou Bensouda oznámila zahájení předběžného šetření událostí, které proběhly v Burundi v dubnu 2015.

Dne 21. října 2016 následovala Jihoafrická republika (dále také jako JAR), dříve velký podporovatel MTS, která zaslala v souladu s postupem pro odstoupení smluvní strany dle čl. 127 Římského statutu své oznámení o odstoupení generálnímu tajemníkovi OSN. Dne 24. října 2016 své odstoupení oznámila i vláda Gambie. Zde se ovšem 2. prosince 2016 konaly prezidentské volby, ve kterých byl poražen dlouholetý prezident a známý odpůrce MTS Yahya Jammeh, a které mohou odstoupení Gambie od MTS zvrátit.

Jedná se o vůbec první možná odstoupení smluvních stran od Římského statutu od založení Mezinárodního trestního soudu. Jsou tyto kroky nečekané, nebo spíše odpovídají již dlouhotrvající frustraci afrických zemí a jejich volání po reformě současného systému mezinárodního trestního spravedlnosti?

Kritika předpojatosti

Africké země patřily při vzniku Mezinárodního trestního soudu od počátku k jeho podporovatelům a se svými 34 zástupci tvoří největší regionální skupinu států na světě, které

přistoupily k Římskému statutu.¹ Jejich prvotní nadšení ale již dlouhodobě opadá. Africké státy si stěžují, že je MTS proti nim zaujatý. Některé MTS označily za „neo-koloniální“ instituci nebo za mezinárodní právní instrument prosazující západní zájmy.

Například Gambie MTS nazvala jako „Mezinárodní bělošský soud pro pronásledování a ponižování lidí barvy, speciálně Afričanů.“² K tomu je zapotřebí dodat, že všichni, kdo byli MTS obviněni spolu se čtyřmi osobami, které byly dosud MTS odsouzeny, jsou Afričany. Ze současných deseti vyšetřovaných situací se jen jedna nachází mimo africký kontinent, a to Gruzie.

Je ale třeba mít také na paměti, že ne všechny případy si MTS vybírá sám. Ze současných vyšetřovaných situací³ na africkém kontinentu pět z nich bylo zahájeno na samotnou žádost jednotlivých států (Uganda, Demokratická republika Kongo, Středoafrická republika a Mali). Další dva případy (Libye a Súdán) se před MTS dostaly na základě oznámení o situaci Radou bezpečnosti OSN. Pouze dva současně vyšetřované případy týkající se afrických států zahájila žalobkyně soudu *proprio motu*, jimiž jsou Keňa a Pobřeží Slonoviny. Proto je otázkou, nakolik je uvedená kritika opodstatněná, když byla většina afrických vyšetřování zahájena na vlastní žádost daných států.

K tomu je vhodné dodat, že v současnosti probíhají předběžná šetření situací v řadě mimoafrických zemích jako je Afghánistán, Ukrajina, Palestina, Irák či Kolumbie.

¹ Seznam smluvních stran Římského statutu k nalezení zde: https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/th e%20states%20parties%20to%20the%20rome% 20statute.aspx

² „International Caucasian Court for the persecution and humiliation of people of colour, especially Africans.“ k nalezení zde: <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/26/gambia-becomes-latest-african-nation-to-quit-international-criminal-court>

³ Aktuálně vyšetřované případy Mezinárodním trestním soudem zde: <https://www.icc-cpi.int/pages/situations.aspx>

MTS jako orgán univerzální spravedlnosti?

Roku 1998 v Římě hlasovalo pro založení Mezinárodního trestního soudu 120 států, 21 se zdrželo hlasování a sedm bylo proti, včetně Izraele, USA nebo Číny. Do dnešního dne se smluvními stranami Římského statutu stalo 124 států, mezi které stále nepatří hlavní politické a ekonomické mocnosti jako jsou Spojené státy americké, Čína či Rusko. Lze tak stěží považovat Mezinárodní trestní soud za orgán univerzální spravedlnosti.

Právě skutečnost, že Rada bezpečnosti OSN, jejíž tři stálí členové dosud neratifikovali Římský statut, má dle článku 13 písm. b) Římského statutu právo postoupit situaci Mezinárodnímu trestnímu soudu a to včetně situací nepodléhajících jinak jeho jurisdikci, je africkými státy často kritizovaná. Více než samotná existence této pravomoci je pro ně alarmující především skutečnost, že ji Rada bezpečnosti doposud uplatnila jen ve dvou situacích, a to zrovna afrických: Darfúr (2005) a Libye (2011).

Přitom případy zločinů údajně spáchaných na území Sýrie, Iráku, Ukrajiny, Severní Koreji, nebo Afghánistánu Radou bezpečnosti MTS postoupeny nebyly, a to hlavně díky složení Rady bezpečnosti, resp. díky jejím stálým členům. V současné době je nejvíce vyčnívajícím příkladem situace v Sýrii - nesmluvní strany Římského statutu, jejíž postoupení MTS bylo zablokováno využitím práva veta Ruskem a Čínou.¹

Na druhou stranu samy státy, které jsou stranami Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, mají na základě článků 13 písm. a) a 14 Římského statutu pravomoc postoupit určitou situaci MTS. Jak uvádí uznávaný odborník na mezinárodní trestní právo David Scheffer,² smluvní strana

Římského statutu může relativně jednoduše postoupit kteroukoliv situaci, která naplňuje podmínky jurisdikce MTS žalobkyni a zahájit tak formální šetření. Takové postoupení situace žalobkyni nepodléhá schválení přípravným senátem, jako například v situacích, kdy žalobkyně zahajuje vyšetřování z vlastní iniciativy na základě čl. 13 písm. c) a 15 Římského statutu. I přesto, že žalobkyně může vyšetřování zastavit, například pro shledání nedostatku důkazů, smluvní strana může, na základě čl. 53 odst. 3 Římského statutu, požádat přípravný senát o přezkoumání rozhodnutí žalobkyně dále se danou věcí nezabývat.

Toho využily kupříkladu Komory, když postoupily žalobkyni k prošetření věc izraelského přepadení flotily humanitární pomoci dne 31. května 2010 směřující k pásu Gazy.³ Africké státy tak mají samy možnost referovat MTS mimoafrické situace páchaní zločinů podle mezinárodního práva z území, které splňují podmínky jurisdikce MTS, tedy které jsou páchany na území smluvních stran Římského Statutu či které jsou jejich občany páchany mimo daná území, a mohou tak přispět k vyváženější agendě Mezinárodního trestního soudu.

Případ Jihoafrické republiky

Důvody pro plánovaná odstoupení afrických států od Římského statutu jsou i další. Co se týče Jihoafrické republiky, její oficiální oznámení o odstoupení ještě nebylo zveřejněno. K dispozici je prozatím alespoň detailní prohlášení jihoafrického ministra spravedlnosti Michaela Masuthy. Ten zdůvodnil odchod Jihoafrické republiky jejím příklonem k ochraně diplomatické imunity hlav států pramenící z mezinárodního obyčejového práva před dodržením povinností plynoucích z Římského statutu za účelem udržení Jihoafrické republiky v roli klíčového hráče při řešení sporů v Africe.

K tomu Ministr Masutha uvedl příklad neúspěchu Jihoafrické republiky při zadržení soudánského prezidenta Omara al-Bašíra v roce 2015, který tak zobrazuje dle jeho názoru

¹ Press release, United Nations Security Council, Referral of Syria to International Criminal Court Fails as Negative Votes Prevent Security Council from Adopting Draft Resolution, SC/11407, May 22, 2014, dostupný na: <http://www.un.org/press/en/2014/sc11407.doc.htm>

² Ambassador David Scheffer, Three Realities About the African Situation at the International Criminal Court, ICC Forum, Topic for November 2016 – March 2017, dostupné na: <http://iccforum.com/withdrawal#Scheffer>

³ Více informací k nalezení zde: <https://www.icc-cpi.int/comoros>

problém vyplývající z povinnosti dle Římského statutu zatýkat i hlavy státu.

Súdánský prezident al-Bašír, který je MTS stíhaný pro páchaní válečných zločinů a zločinů proti lidskosti během konfliktu v Darfúru, se v Jihoafrické republice účastnil summitu Africké Unie v Johannesburgu, odkud se mu podařilo odjet i poté, co Vyšší soud v Pretorii¹ v souladu s povinnostmi vyplývajícím z Římského statutu nařídil jeho zatčení. Proti odvolání státu proti danému rozhodnutí následně rozhodl i jihoafrický Nejvyšší soud.² Ten ve svém rozhodnutí shledal, že je Jihoafrická republika na základě Římského statutu povinna prezidenta al-Bašíra zatknout.

Zároveň ale dospěl k závěru, že dodržení takové povinnosti je v rozporu s mezinárodním obyčejovým právem, které chrání imunitami úřadující hlavy státu, resp. s vnitrostátním právním aktem zabývající se danou úpravou imunit. Právě zabránění dalšímu porušování mezinárodního práva obyčejového použil Ministr Masutho jako důvod pro nynější odstoupení Jihoafrické republiky od Římského statutu.

Spor ohledně vztahu povinností vyplývajících z Římského statutu a mezinárodního obyčejového práva ohledně oprávnění zatýkání hlav států, které se dopustily zločinů podle mezinárodního práva, se vede již řadu let. Například uznávaný odborník na mezinárodní trestní právo Dapo Akande³ se přiklání k názoru, že kdyby Jihoafrická republika jednala v souladu s Římským statutem a zadržela al-Bashira, pak by mezinárodní obyčejové právo neporušila.⁴

Rozhodnutí vlády o odstoupení bylo i podle slov Ministra spravedlnosti Masutha exekutivní a i přes zaslání oficiální notifikace tajemníkovi OSN, kterým začala běžet 12 měsíční lhůta pro odstoupení, je třeba dané rozhodnutí posvětit ještě hlasováním v jihoafrickém parlamentu.

Čas pro sebereflexi

Budoucí možná odstoupení Burundi, Jihoafrické republiky a Gambie od Římského statutu Mezinárodního trestního soudu představují skutečnou výzvu stále se vytvářejícímu systému mezinárodní spravedlnosti. Ohlášená odstoupení přichází po dlouhodobější kritice fungování MTS a představují zajisté oslabení jak samotného soudu, tak vnímání jeho legitimacy.

Přichází tak nejvyšší čas pro sebereflexi a naslouchání různých podnětů k reformě. Mezi navrhované reformy patří například revize článku 16 Římského statutu, který umožňuje Radě bezpečnosti odložit vyšetřování po dobu 12 měsíců, financování MTS a větší podpora smluvních stran či OSN při vyšetřování nebo posílení národních a regionálních soudních systémů při dosahování mezinárodní trestní spravedlnosti (mezi něž patří i založení Afrického soudu se třemi sekcemi, z nichž jedna by se zabývala souzením zločinů podle mezinárodního práva).

Kromě toho se objevují i návrhy zrušení zákazu zohledňování veřejné funkce v čl. 27 Římského statutu, které je jedním ze základních charakteristik MTS. I přes veškeré snahy o reformu MTS je však velmi důležité bránit základní kameny jeho integrity, jako je například právě zmíněný zákaz zohledňování veřejné funkce při vyšetřování před MTS, aby zde i nadále zůstal soud, který přistupuje ke všem pachatelům stejným způsobem.

Kateřina Radová

¹ V anglickém jazyce „High Court in Pretoria“.

² V anglickém jazyce „Supreme Court of Appeal“.

³ Dapo Akande, South African Withdrawal from the International Criminal Court - Does the ICC Statute Lead to Violations of Other International Obligations?, EJIL TALK, 22. října 2016, dostupné zde: <http://www.ejiltalk.org/south-african-withdrawal-from-the-international-criminal-court/>

⁴ Více k tématu Jan Lhotský, Súdánský prezident al-Bašír a jeho útěk z Jižní Afriky, Bulletin České společnosti pro mezinárodní právo, Červenec-říjen 2015, Str. 10-11, dostupný na: <http://www.csmp-csil.org/bulletiny/>

LIDSKÁ PRÁVA

Stránka | 10

Mediační snahy Vatikánu ve Venezuele - Snahy o zlepšení politické situace a ochrany lidských práv

Venezuela se nachází na prahu politické, společenské a ekonomické krize,¹ zároveň došlo k pozastavení snahy opozice vyvolat referendum o odvolání venezuelského prezidenta z funkce. V tomto jihoamerickém státě probíhá i humanitární krize z důvodu nedostatku přístupu k základním lékům a potravinám.² Jako řešení této situace se nabízí mezinárodní mediace.

Mezinárodní mediace se může týkat takových oblastí, jako například mezinárodního obchodu, státních hranic, nerostných zdrojů, ale i lidských práv a politické situace.³ Podstatou mezinárodní mediace je proces dialogu, pokojného vyjednávání a mimosoudního řešení sporů, ve kterém třetí strana pomáhá dvěma a více stranám konfliktu (národům, státům, etnickým skupinám, atp.) s jejich souhlasem vypracovat vzájemně

přijatelnou dohodu. Tímto lze předcházet konfliktu, zvládnout a vyřešit ho.⁴ I přesto, že se mezinárodní mediace stala velmi důležitým nástrojem řešení mezinárodních konfliktů a základní principy mezinárodní mírové mediace byly zakotveny v Chartě Organizace spojených národů (OSN).⁵ Až do roku 2012 neexistovala žádná koherentní koncepce a strategie postupu a pravidel mezinárodní mediace. Proto bylo velmi náročné řešit konflikty, jako například ten výše zmíněný, pomocí mediace komplexně a na mezinárodní úrovni.

Mezinárodní mediace se ale začala částečně rozvíjet už před rokem 2012. V roce 2006 byl sestaven Útvar mediační podpory (Mediation Support Unit) v Odbor pro politické otázky OSN, který podporuje mezinárodní mediátory prostřednictvím školení, poradenství, výzkumu a institucionálních znalostí.⁶ V následujících letech byl sestaven Pohotovostní tým mediačních expertů pro rychlé nasazení v konfliktních oblastech; Vědecká poradní rada OSN pro mediaci; několik tréninkových programů, včetně UN High Level Mediation Course. Byl zahájen provoz speciální webové stránky s názvem UN Peacemaker.⁷

V oblasti lidských práv byly principy mediace a mírového řešení sporů integrovány do důležitých regionálních i celosvětových lidskoprávních dokumentů. Viz například článek 48(1)(f) Americké úmluvy o lidských právech⁸, článek 39 Evropské úmluvy o

¹ Chile, the Vatican, and Venezuela. Human Rights Watch. 2016. Accessed December 11, 2016.

<https://www.hrw.org/news/2016/11/06/chile-vatican-and-venezuela>.

² Venezuela: Stubborn politics accelerate catastrophic humanitarian crisis." Venezuela: Stubborn politics accelerate catastrophic humanitarian crisis. Accessed January 03, 2017. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/06/venezuela-stubborn-politics-accelerate-catastrophic-humanitarian-crisis/>.

³ Bercofitch, Jacob. Resolving international conflicts: the theory and practice of mediation. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1996. pg. 3-4.

⁴ Greig, J. Michael, and Paul F. Diehl. International mediation. Cambridge, UK: Polity, 2012.

⁵ United Nations, Charter of the United Nations, 24 October 1945, 1 UNTS XVI, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3930.html>. Accessed 3 January 2017, čl. 2 odst. 3 a čl. 33.

⁶ Mediation Support Overview | UN Peacemaker. United Nations. Accessed January 03, 2017. <http://peacemaker.un.org/mediation-support>.

⁷ UN Peacemaker. United Nations. Accessed December 23, 2016. <http://www.peacemaker.un.org/>.

⁸ American Convention on Human Rights Pact of San Jose, Costa Rica. Accessed December 23, 2016. http://www.oas.org/dil/treaties_b-32_american_convention_on_human_rights.pdf.

lidských právech¹, článek 41(1)(e) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.² Přesto byly obory řešení konfliktů a lidská práva v minulosti zpracovávány samostatně jak v literatuře, tak v praxi.

Významným milníkem v oblasti mezinárodní mediace bylo schválení Pokynů OSN pro efektivní mediaci (Pokyny) 13. září 2012 na zasedání Valného shromáždění rezolucí číslo A/66/811, ve kterých je zakomponována i problematika ochrany lidských práv.³ Pokyny OSN pro efektivní mediaci jsou prvním normativním rámcem pro mediaci vydaným OSN, jehož cílem je popsat přístup OSN k mediaci, zvýšit efektivitu mediace a poskytnout návod na to, jak postupovat při mezinárodní mediaci. Pokyny z roku 2012 jsou zásadním krokem v tvorbě normativního systému mezinárodní mediace, avšak významnou roli při řešení konfliktu hraje i spolupráce a podpora mediačních snah napříč mezinárodním společenstvím. Je potřeba propojit řešení konfliktů a podporu a rozvoj základních lidských práv tak, aby bylo možné urovnat spory pomocí mediace efektivně a nalézt dlouhodobé a stabilní řešení. Pokyny odrážejí vyvíjející se myšlení a měnící se architekturu systému mediace a mezinárodního míru tím, že podporují integraci a uznání existence více subjektů podílejících se na budování míru, včetně subjektů občanské společnosti a žen, což bylo velkým krokem kupředu v oblasti lidských práv a mediace.⁴

V případech, kdy je celá společnost ve státě silně rozpolcena, není možno mediaci provádět ze spodu, skrze občanskou společnost, ale je třeba, aby mediaci vykonal subjekt zvenčí. Zprostředkování nemusí být vykonáváno pouze skrze představitele OSN, ale i další subjekty, jako například neutrální státy nebo instituce.⁵ Toto je případ Venezuely, kde se mediace ujali přímo představitelé Vatikánu.

Jedním z největších problémů mediace je obecně nedostatek mezinárodní podpory pro programy mediace v oblasti lidských práv. To, že se do řešení venezuelské krize zapojilo i mezinárodní společenství, poukazuje na její závažnost. Ernesto Samper, jakožto představitel UNASUR (Unión de Naciones Suramericanas) a další tři bývalí vysocí státní představitelé - José Luis Rodríguez Zapatero ze Španělska, Martin Torrijos z Panamy a Leonel Fernandez z Dominikánské republiky – se snažily již měsíce přivést obě strany k jednacímu stolu a začít řešit nastalou krizi v zemi pomocí negociace a mediace.⁶

Snahy se staly úspěšnými, až když v srpnu tohoto roku Vatikán potvrdil, že jsou jeho zástupci připraveni mediovat jednání mezi vládnoucí stranou a opozičními silami.⁷ Zapojení Vatikánu do mírového procesu nebylo náhodné a navazovalo na předchozí úspěchy na poli mediace. Papež František hrál klíčovou roli při sbližování Kuby a Spojených států, stejně tak i v případě mírových jednání v Kolumbii potvrdil svoji zásadní úlohu ve světě diplomacie. Papež František je pragmatickým diplomatem, ale má určité

¹ Council of Europe, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, ETS 5, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>. Accessed 3 January 2017.

² UN General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html>. Accessed 3 January 2017.

³ UN General Assembly, UN Guidance for Effective Mediation, United Nations Guidance for Effective Mediation, available at: <http://peacemaker.un.org/guidance-effective-mediation>. Accessed 3 January 2017.

⁴ Ibid.

⁵ Bercovitch, Jacob. *Resolving international conflicts: the theory and practice of mediation*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1996. pg 6.

⁶ Zapatero, mediador en Venezuela en pleno despliegue militar. ELMUNDO. 2016. Accessed January 03, 2017. <http://www.elmundo.es/internacional/2016/05/17/573a271046163f583d8b4651.html>.

⁷ Venezuela's Government Accepts Proposal for Vatican Mediation in Crisis. CatholicHerald.co.uk. Accessed December 11, 2016. <http://www.catholicherald.co.uk/news/2016/07/25/venezuelas-government-accepts-proposal-for-vatican-mediation-in-crisis/>.

zásady a není snadné ho zastrašit, což jej dělá úspěšným při řešení mezinárodních konfliktů.¹

Mediátorem, který reprezentoval Vatikán během prvního jednání, byl argentinský arcibiskup Monsignor Emil Paul Tscherring. Tscherring byl na poslední chvíli ustanoven jako dočasná náhrada za Monsignora Claudio Maria Celliho, který se v době první schůzky nacházel v Číně, a který později převzal roli Tscherringa.²

První schůzka proběhla 30. října 2016 na ostrově Isla de Margarita, kde se sešly tři ze čtyř hlavních opozičních

stran s významnými představiteli vlády a mediátory z Vatikánu a UNASURu. Již během

tohoto mediačního setkání bylo dosaženo určitého pokroku. „Vláda propustila několik osob, které opozice považovala za politické vězně a odvolala plánovanou demonstraci proti prezidentu Madurovi, při které hrozilo vysoké riziko násilí.“³

Další jednání mezi stranami proběhlo 11. listopadu 2016. Mezitím vznikly čtyři pracovní skupiny, kterým předsedají externí mediátoři. První skupina bude řešit právní otázky a

národní suverenitu; druhá lidská práva, spravedlnost a usmíření; třetí socio-ekonomickou krizi a čtvrtá budování důvěry a nadcházející volby.⁴ Představitelé stran se dohodli, že budou „ve státě Amazonas uspořádány volby, ve kterých budou nahrazeni tři poslanci Národního shromáždění, kteří byli zbaveni mandátu za údajné obchodování s hlasy.“⁵

Zpomalením úspěšných mediačních snah bylo až prohlášení koaličního šéfa Jesus "Chuo" Torrealba, který prohlásil, že se dne 6. prosince 2016 opozice nezúčastní mediačních a negociačních jednání. Od tohoto prohlášení nedošlo k významnějším změnám v řešení politické krize.⁶

Zdroj obrázku: Wilsom Dias/Agência Brasil, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nicol%C3%A1s_Maduro_crop_2015.jpeg

Rozhodnutí Vatikánu podpořit mediační proces ve Venezuele bylo zásadním krokem, jednak v nalezení řešení konfliktu, ale i

pro posílení mezinárodní spolupráce v oblasti mezinárodní mediace obecně. Díky morální autoritě papeže a zapojení Vatikánu do mediačního procesu v katolické zemi, jakou je Venezuela, bude pro obě strany složitější od jednání odejít a šance na vyřešení konfliktu mírovou cestou se značně zvýší. Je třeba jednat rychle a v případě Venezuely, kdy ani jedna ze stran a priori nehledá řešení přijatelné pro obě strany, je tento proces komplikovaný.

Hana Láníková

¹ Herrero, Ana Vanessa, and Elisabeth Malkin. Vatican to Act as Mediator Between Venezuela's Dueling Sides. The New York Times. 2016. Accessed December 11, 2016. <http://www.nytimes.com/2016/10/25/world/americas/venezuela-nicolas-maduro-pope-francis.html>.

² Herrero, Ana Vanessa, and Elisabeth Malkin. Vatican to Act as Mediator Between Venezuela's Dueling Sides. The New York Times. 2016. Accessed January 03, 2017. <http://www.nytimes.com/2016/10/25/world/americas/venezuela-nicolas-maduro-pope-francis.html>.

³ Weisbrot, Mark. Vatican Mediation In Venezuela Changes Political Equation For Washington. The Huffington Post. Accessed December 11, 2016. http://www.huffingtonpost.com/mark-weisbrot/vatican-mediation-in-vene_b_12850024.html.

⁴ Crooks, Nathan. Venezuela Rhetoric to Be Damped as Government And Foes Talk. Bloomberg.com. October 30, 2016. Accessed February 08, 2017. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-10-31/venezuela-government-opposition-meet-for-exploratory-dialogue>.

⁵ Brodzinsky, Sibylla. Progress on resolving Venezuela crisis. PressReader.com - Connecting People Through News. Accessed February 08, 2017. <https://www.pressreader.com/uk/the-guardian-weekly/20161118/281513635735964>.

⁶ Venezuela Opposition Walks Out of Vatican-Mediated Dialogues." Bloomberg.com. Accessed December 11, 2016. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-12-06/venezuela-opposition-walks-out-of-vatican-sponsored-negotiations>.

EVROPSKÉ PRÁVO

Obrací Soudní dvůr EU svůj dosavadní postoj ke střetu svobod vnitřního trhu s národní ochranou sociálních práv a zaměstnanosti?

V samém závěru roku 2016 (21. prosince) vynesl velký senát Soudního dvora (SD) rozsudek ve věci C-201/15 *AGET Iraklis*.¹ V něm svou odpovědí na předběžnou otázku řecké Státní rady překvapil všechny, kdo uvykli tomu, že právě tento Soud v případech střetu svobod vnitřního trhu s lokálně definovanou ochranou sociálních a zaměstnaneckých práv tradičně straní mobilitě a podnikatelské svobodě. SD se totiž i v post-lisabonském období, kdy již má EU směřovat k sociálně tržní ekonomice, respektovat sociální horizontální klauzuli (čl. 9 Smlouvy o fungování EU, dále SFEU) i sociální práva obsažená v Listině základních práv EU, držel své starší judikatury známé jako „Laval kvarteto“.² V těchto před-lisabonských rozsudcích sice SD uznal, že EU má nejen ekonomický, ale i sociální cíl, v důsledku čehož může ochrana zaměstnanců dostat přednost před výkonem svobod pohybu po vnitřním trhu EU. Ovšem jen jako obecným

zájmem odůvodněná a přiměřeně aplikovaná výjimka - k čemuž právě v „Laval“ i „post-Laval“ judikatuře SD nikdy nedošlo.

V aktuální věci k Soudnímu dvoru doputovala předběžná otázka z krizi zmítaného Řecka, kde chtěla cementářská společnost AGET Iraklis, patřící do francouzské nadnárodně působící skupiny Lafarge, propustit v rámci restrukturalizace 236 zaměstnanců jednoho ze svých tří řeckých závodů a koncentrovat své omezené aktivity do zbývajících dvou. V souladu se směrnicí 98/59/ES o sbližování právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění (a jí implementujícím řeckým zákonem č. 1387/1988) vyzval zaměstnavatel k jednání odborovou organizací zastupující zaměstnance závodu určeného k uzavření. Když tato na dvě pozvání k jednání nijak nereagovala, obrátila se AGET Iraklis (v souladu s řeckým zákonem) s žádostí o schválení podmínek hromadného propouštění na ministra práce. Ten na základě stanovisek svého ministerstva i řecké Vrchní rady zaměstnanců návrh AGET Iraklis neschválil. Jako důvod uvedl, že zvyšující se nezaměstnanost a nepříznivé podmínky na řeckém trhu práce, situace podniku a zájem národního hospodářství, hovoří proti plánovanému hromadnému propouštění. Takový postup a odůvodnění mu umožnil řecký zákon implementující směrnici ES o hromadném propouštění.

AGET Iraklis napadla rozhodnutí ministra žalobou u řecké Státní rady. Ve svém podání argumentovala rozporům ustanovení řeckého zákona, na jehož základě ministr zamítl její žádost, jak se směrnicí 98/59/ES, tak i s čl. 49 a 63 SFEU (svoboda usazování za účelem podnikání a svoboda pohybu kapitálu) a také s čl. 16 Listiny základních práv EU (svoboda podnikání). Od Státní rady vzešla předběžná otázka k SD, a to právě na soulad ustanovení řeckého zákona se směrnicí 98/59/ES s čl. 49 a 63 SFEU a v případě, že by SD shledal vzájemný rozpor, pak i na možnost výjimky s ohledem na „vážné sociální důvody“ jakými jsou hluboká hospodářská krize a mimořádná míra nezaměstnanosti v zemi. Jinými slovy,

¹ Rozsudek SD (velkého senátu) ze dne 21. prosince 2016, C-201/15 *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) v. Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis*, ECLI:EU:C:2016:972.

² Rozsudky SD C-341/05 *Laval un Partneri* [2007], C-346/06 *Rüffert* [2008], C-319/06 *Commission vs Luxembourg* [2008], C-438/05 *The International Transport Workers' Federation and The Finnish Seamen's Union* [2007].

SD byl znovu vyzván, ať se vyjádří k tomu, zda a za jakých podmínek může lokální zájem na určitém opatření sociální ochrany převážet nad základními svobodami vnitřního trhu EU.

Zprvu se zdálo – vzhledem ke stanovisku generálního advokáta (AG) Wahla ze dne 9. 6. 2016 – že „Laval kvarteto“ bude mít dalšího věrného následovníka. AG neshledal, že by problémové ustanovení řeckého zákona mělo vztah ke směrnici 98/59/ES, neboť danou pravomoc národního orgánu směrnice neupravuje ani nevylučuje. Opatření však současně odporuje čl. 49 SFEU interpretovanému s ohledem na čl. 16 Listiny základních práv EU a je tedy překážkou svobodě usazování. Výjimku takovému národnímu ustanovení a z něj vycházejícímu zamítavému rozhodnutí ministra není možné přiznat, protože – podle AG – není způsobilé dosáhnout ochrany obecného zájmu a jde nad rámec toho, co je přiměřené dosažení sledovaného cíle.

Východisko z ekonomické krize leží dle AG Wahla v následování nejlepších mezinárodních a evropských restrukturalizačních praktik, nikoliv bránění změnám, které jdou proti hospodářské efektivitě, zájmu nových investorů investovat a tím stimulovat tvorbu nových pracovních míst a hospodářský růst.

Velký senát Soudního dvora souhlasil s AG v tom, že směrnice 98/59/ES v zásadě nebrání vnitrostátní právní úpravě, dle níž může orgán veřejné moci zabránit hromadnému propouštění, pokud své rozhodnutí opře o předem stanovená hmotněprávní kritéria a odůvodní ho, ovšem samozřejmě za podmínky, že takto fungující vnitrostátní režim nezabaví směrnici jejího užitečného účinku. Nesmí tedy nastat situace, v níž by hromadné propouštění bylo na základě vnitrostátní právní úpravy prakticky

neproveditelné. Smysl směrnice 98/59/ES totiž dle SD spočívá v tom, aby hromadné propouštění bylo, po splnění předepsané procedury a podmínek – i kdyby konzultace s odbory nevedly ke shodě – stále v zásadě možné. Je pak na předkládajícím řeckém soudu, aby sám posoudil, zda je z důvodu kritérií používaných řeckým ministerstvem práce směrnice ES zbavena svého užitečného účinku.

Co do poměru řeckého vnitrostátního režimu ke svobodě usazování na vnitřním trhu SD konstatoval, že tento režim skutečně „může představovat závažnou překážku výkonu svobody usazování“. Aplikace režimu znemožňujícího firmě provést naplánované hromadné propouštění může odrazovat investory od vstupu na řecký trh, resp. omezovat zaměstnavatele, kteří již na tomto trhu působí v jejich přizpůsobení se vývoji trhu. Případné omezení svobody pohybu kapitálu se v daném případě jevílo SD

jako sekundární a samostatný přezkum rozporu řeckého vnitrostátního režimu s čl. 63 SFEU proto považoval za neodůvodněný. Naopak Listina základních práv je EU na danou věc aplikovatelná a SD proto konstatoval, že řecká právní úprava musí být v souladu se základními právy, která tato Listina chrání. V tomto ohledu SD shledal, že dochází k omezování čl. 16 Listiny garantovaného práva

na svobodu podnikání.

Ovšem jak existující překážka svobodě usazování, tak omezení

základního práva potvrzeného Listinou, jsou za určitých okolností ospravedlnitelné a akceptovatelné. Mohou zde být naléhavé důvody obecného zájmu, které, jsou-li vynucovány v nezbytné míře přiměřenými prostředky, mohou převážet nad svobodami čl. 49 SFEU a čl. 16 Listiny. SD proto provedl prověrku důvodů obecného zájmu uváděných na podporu zamítavého rozhodnutí řeckého ministra práce. Za nepřijatelné označil

Zdroj obrázku: Ssolberg,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emblem_of_the_Court_of_Justice_of_the_European_Union.svg

odůvodnění ochranou zájmu národního hospodářství, neboť jde o důvod čistě hospodářský. SD naproti tomu vyjádřil pochopení pro důvody ochrany zaměstnanců, podpory zaměstnanosti a zprostředkování práce, které sledují snížení nezaměstnanosti. Dokonce i zachování pracovních míst může za určitých podmínek představovat přijatelné odůvodnění omezení svobody usazování.

V této souvislosti SD – s ohledem na svou dosavadní judikaturu výjimečně a obzvláště důrazně – vzpomenu, že čl. 3 odst. 3 SEU zavazuje EU směřovat k vysoce konkurenceschopnému sociálně tržnímu hospodářství s plnou zaměstnaností, že dle čl. 9 SFEU má EU ve všech svých opatřeních přihlížet k požadavkům spojeným s podporou vysoké úrovně zaměstnanosti. Svobody vnitřního trhu by dle SDE měly být v rovnováze s cíli sledovanými sociální politikou, tj. v návaznosti na ustanovení čl. 151 odst. 1 SFEU s podporou zaměstnanosti, přiměřenou sociální ochranou atd. Členské státy přitom mají při volbě opatření sociální politiky právem EU ponechán široký prostor pro uvážení.

Po tomto zdůraznění ekvivalence svobod pohybu a sociálně-ochranných opatření SD přikročil k prověrce proporcionality těchto opatření, která – i když mohou omezit výkon svobod pohybu – musí šetřit jejich podstatu a bránit jim v nejmenší nutné míře. K tomu SD uvedl, že sama povinnost oznámit zamýšlené hromadné propouštění předem vnitrostátnímu orgánu, který může s navrženým propouštěním za určitých podmínek nesouhlasit, není v rozporu se svobodami chráněnými čl. 49 SFEU a čl. 16 Listiny. Takový vnitrostátní režim podle SD hromadné propouštění v principu pouze reguluje, ale nevylučuje. Jde o mechanismus, který sleduje uskutečnění sledovaných cílů obecného zájmu a SD neshledal, že by méně omezující opatření členského státu byla způsobilá dosáhnout těchto cílů stejně efektivně. Přitom, jak již bylo zdůrazněno, ze tří odůvodnění specificky uváděných řeckým ministerstvem práce proti hromadnému propouštění je dle SD nepřijatelná pouze ochrana zájmu národního hospodářství. Naopak „situace podniku“ a „podmínky na trhu práce“ mohou být dle SD *a priori* vztaženy k legitimním cílům obecného

zájmu, kterými jsou ochrana zaměstnanců a zaměstnanosti.

Právě v této vstřícnosti SD k přijetí odůvodnění omezení svobody usazování opatřeními členského státu zajišťujícími ochranu zaměstnanců a zaměstnanosti, a to na základě rovnocennosti ochrany zajištění právem EU svobodám pohybu i sociálním cílům a opatřením, lze spatřovat nový přístup. Nelze samozřejmě odmítnout, že co do formy či mechanismu jejich vyvažování zůstávají svobody pohybu stále základním principem a sociální cíle a práva „pouhou výjimkou“ z něj, avšak jejich široká a vůči sociálním opatřením členského státu vstřícná interpretace SD činí z takové výjimky rovnocenného konkurenta základnímu principu.

Pro řecké ministerstvo práce a jím chráněná pracovní místa je nakonec paradoxním vyústěním celého případu, že přes tuto nečekanou vstřícnost SD byla pro ně odpověď na předběžné otázky nepříznivá. SD totiž shledal, že kritéria „situace podniku“ a „podmínek na trhu práce“, jakkoli odrážejí právem EU uznávané cíle obecného zájmu, jsou v daném případě formulována velmi obecně, bez upřesnění konkrétních a objektivních okolností, za nichž mohou být postavena do cesty svobodám chráněným právem EU. A taková kritéria, která nejsou přesná a nespočívají na objektivních podmínkách, jdou nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení uvedených cílů obecného zájmu. Z toho pak plyne, že řecký režim kontroly a nesouhlasu s hromadným propouštěním je pro absenci konkrétních a objektivních kritérií jeho aplikace v rozporu s čl. 49 SFEU a čl. 16 Listiny a bez možnosti výjimky tedy porušuje právo EU. Na tom nic nemění ani ve druhé z předběžných otázek zmíněný kontext vážné hospodářské krize a obzvláště vysoké míry nezaměstnanosti.

Buď jak buď, všechny členské státy alespoň dostaly 21. prosince 2016 od SD návod na to, jak prosadit domácí ochranu pracovních míst a zaměstnanosti proti tlakům vycházejícím z podnikatelských svobod vnitřního trhu EU.

Václav Šmejkal

VNITROSTÁTNÍ APLIKACE LIDSKÝCH PRÁV

Stránka | 16

Program OSN pro ochranu životního prostředí a jeho nová publikace

Ionizující záření – účinky a zdroje

Úvod

Spousta jaderných nehod či událostí, kterými jsou například Černobyl, Fukušima, či použití jaderných zbraní, respektive spíše zkoušky jaderných zbraní, v nás vyvolávají mnoho obav z možného ozáření a znečištění ovzduší, vody a potravy. Je pravda, dle slov Achima Steinera¹, že lidé jsou ve skutečnosti denně vystaveni ozáření z mnoha jiných zdrojů, včetně atmosférických a pozemních a také z používání ionizujícího záření v lékařství a průmyslu.

Tento příspěvek není toliko snad ani právní, jako spíše ukazující na propojení vědy, práva a praxe, které vyústilo ve vydání příručky Vědeckým výborem zřízeným při OSN pro zkoumání účinků ionizujícího záření (dále jen „UNSCEAR“)². Jednoduše řečeno, příspěvek je ukázkou praktické práce mezinárodních institucí a jejího dopadu do vnitrostátní praxe jednotlivých států a také ukázkou toho, jak moc je takovéto vědecké úsilí důležité i pro budoucí potřebnou právní úpravu.

¹ Výkonný ředitel UNEP – The United Nations Environment Programme (www.unep.org) a náměstek Generálního sekretáře OSN.

² United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation
Dostupné na www.unscear.org

Vědecký výbor OSN pro zkoumání účinků ionizujícího záření (UNSCEAR)

UNSCEAR byl zřízen Valným shromážděním v roce 1955 a má 27 členů.³ Důvody vedoucí k vytvoření UNSCEAR byly shrnuty v preambuli zakládající rezoluce č. 930, přijaté X. Valným shromážděním OSN 3. prosince 1955⁴: uznání významu a celosvětové pozornosti k problémům týkajícím se účinků ionizujícího záření na člověka a životní prostředí; přesvědčení, že by měla být dána ke všeobecné dispozici všechna data o krátkodobých a dlouhodobých účincích ionizujícího záření na člověka a životní prostředí, včetně úrovní záření z radioaktivního spadu; vědomí, že studie tohoto problému se provádějí v různých zemích; přesvědčení, že lidé ve světě by měli být více informováni o tomto předmětu.

³ Argentina, Austrálie, Bělorusko, Belgie, Brazílie, Kanada, Čína, Egypt, Finsko, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Japonsko, Mexiko, Pakistán, Peru, Polsko, Korejská republika, Rusko, Slovensko, Španělsko, Sudán, Švédsko, Ukrajina, Velká Británie a USA. Místo bývalého Československa převzala po rozdělení československé federace v roce 1993 Slovenská republika. Jejím prostřednictvím se do práce UNSCEAR nadále zapojuje i Česká republika. Ustanoven byl z 15 členských států, a to Argentiny, Austrálie, Belgie, Brazílie, Kanady, Československa, Egypta, Francie, Indie, Japonska, Mexika, SSSR, Velké Británie, Švédska a USA. Vlády těchto zemí byly vyzvány, aby jmenovaly každá jednoho vědce, spolu s případnými zástupci a konzultanty, kteří by tyto země ve Výboru reprezentovali.

⁴ Rezoluce 913 (X), přijatá 3. prosince 1955
Dostupné na: http://www.unscear.org/unscear/en/general_assembly.html (vid 4. ledna 2017)

UNSCEAR soustřeďuje, posuzuje a vyhodnocuje účinky ionizujícího záření a to díky vědecké komunitě a její práce týkající se radiační ochrany. Důležitost takovýchto vědeckých kroků a propojení s „právním světem“, lze uvést na příkladu první zprávy UNSCEAR,¹ která soustředila vědecké podklady pro vyjednávání toliko známé Smlouvy o částečném zákazu jaderných zbraní v roce 1963, která zakázala testy jaderných zbraní v atmosféře. V následujících letech UNSCEAR pravidelně vydává odborné zprávy zahrnující informace týkající se havárií jaderných elektráren v Černobylu a Fukušimě. V současné době působí sekretariát

vyústit ve shodu nad spoustou aktuálních výzev mezinárodního společenství, kterými jsou neustále prováděné jaderné testy, vývoj jaderných zbraní atd.

Příručka s názvem Ionizující záření, účinky a zdroje

Publikace popisuje,³ a to velmi detailně, nejaktuálnější informace o druzích ionizujícího záření, jeho zdrojích a účincích na člověka a životní prostředí. Je psána

Stránka | 17

UNSCEAR pod záštitou Programu OSN pro ochranu životního prostředí (United Nations Environment Programme – UNEP), který pomáhá jednotlivým státům uplatňovat přístupy a praktiky prospěšné pro ochranu životního prostředí.

Lze konstatovat, že aktivita tohoto Výboru má velký přínos nejenom pro vědeckou komunitu, ale i pro politická rozhodování,² která mohou

srozumitelnou formou snadno přístupnou pro širokou veřejnost.

UNSCEAR však nestanoví, ani nedoporučuje jmenovitě žádné standardy/normy ochrany. Nicméně zpracovává a poskytuje vědecké informace, které umožňují národním řídicím orgánům i jiným uskupením dále postupovat směrem k regulačním opatřením. Vědecké výsledky získané UNSCEAR v uplynulých

¹ First Yearly Progress Report of the Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation to the General Assembly No. A/3365 ze 17. listopadu 1956

Dostupné na: http://www.unscear.org/unscear/en/general_assembly_all.html (vid 4. ledna 2017)

² Více např. v textu Emilie Těšínské, Počátky mezinárodní spolupráce v oblasti mírového využití atomové energie a účast Československa

(MAAE, UNSCEAR, ICRP), Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha.

Dostupné na: http://www.iaea.org/inis/collection/NCLCollectionStore/_Public/37/103/37103161.pdf.

³ Dostupné na: <http://www.sujb.cz/aktualne/detail/clanek/priruka-o-radiacni-ochrane-pripravena-spolecne-s-vedeckym-vyborem-zrizenym-pri-osn-pro-zkoumani-ucinku-ionizujiciho-zareni-unscear/> (vid 6. ledna 2017).

šesti dekadách byly hlavními zdroji informací pro tuto publikaci.

Rozdělena je do třech hlavních kapitol obsahující informace o tom, co je ionizující záření, co nám může způsobovat a kde se s ním můžeme setkat.

Abychom mohli mluvit o úrovních ionizujícího záření, o jeho účincích a rizicích, musíme se nejprve věnovat určitým základním vědeckým poznatkům oboru. Jak radioaktivita, tak i záření ji produkované, byly přítomny na Zemi mnohem dříve, než se na ní objevil život. Ve skutečnosti byly radioaktivní látky a jejich záření přítomny v kosmickém prostoru od jeho vzniku a byly materiálem vyskytujícím se na naší planetě při jejím vytváření. Více informací lze získat v první kapitole příručky.

V druhé kapitole, která se týká následků ionizujícího záření, jsou vyhodnocovány informace týkající se populačních skupin přibližně 86 500 osob přeživších atomové bombardování v Hirošimě a Nagasaki v roce 1945. Další data pocházejí z poznatků zjištěných u lékařsky ozářených pacientů a u pracovníků po havarijním ozáření (např. v jaderné

umělým zdrojům. Přes 80 % naší expozice je přírodního původu a jen 20 % připadá na umělé zdroje — zejména z aplikace záření v lékařství. Radiační expozice je v této publikaci kategorizována podle zdrojů a se zaměřením na ozáření týkající se obyvatelstva.

Závěr

Od začátku svého působení vydal UNSCEAR více než 25 zpráv s více než 100 přílohami, které mají vysokou vážnost jako základní prameny reprezentativního hodnocení zaměřeného na radiační expozici z testů jaderných zbraní a jaderné energetiky, z lékařského používání zdrojů záření a na radiační expozici pracovníků z přírodních i umělých zdrojů.

UNSCEAR vyhodnocuje také detailní studie o rakovině a dědičných chorobách vyvolaných ozářením a posuzuje radiologické důsledky nehod na zdraví a životní prostředí. Veškeré takovéto značné vědecké úsilí a publikace takovýchto informací považují za velmi důležité pro další politické a právní kroky, neboť mohou, respektive musí sloužit jako naprosto

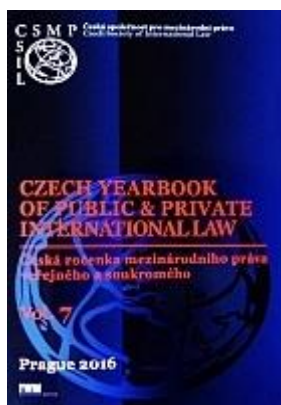
elektrárně Černobyl), a také z laboratorních pokusů na zvířatech a z buněčných studií. Třetí kapitola se týká zdrojů záření. Všichni jsme neustále ozařováni z různých zdrojů. Všechny živočišné a rostlinné druhy na Zemi vždy existovaly a vyvíjely se v prostředí, kde byly vystaveny záření z přírodního pozadí. Později — vlastně od počátku uplynulého století — lidé a jiné organismy byli exponováni také

přesvědčivé argumenty pro další úsilí podporující například všeobecný zákaz jaderných zkoušek, pokračování v odzbrojování nebo pokračování v boji proti nelegálnímu obchodu s jaderným materiálem.

Kamila Šrolerová

AKTUALITY

Nové publikace

Ročenka České společnosti pro mezinárodní právo veřejné a soukromé,
Vol. 7, ročník 2016

<http://www.pfuk->

[shop.cz/shop_prf/e-products.nsf/d518191a510a4d20c125679e0034a674/c7327a519c9b1224c125806400334913?OpenDocument](http://www.pfuk-shop.cz/shop_prf/e-products.nsf/d518191a510a4d20c125679e0034a674/c7327a519c9b1224c125806400334913?OpenDocument)

Blížící se akce

Mezinárodní konference k Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží a Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží

Datum: 24. 3. 2017, od 9:00

Místo: Právnická fakulta

Aktuality

„Call for papers“ do dalšího vydání Ročenky ČSMP naleznete na stránce

<http://www.csmp-csil.org/news/call-for-papers-for-volume-8-of-the-czech-yearbook-of-public-private-international-law-published-by-the-czech-society-of-international-law/>

Redakční rada

Vedoucí editor:

JUDr. Milan Lipovský, Ph.D.

[lipovsky \(at\) prf.cuni . cz](mailto:lipovsky@prf.cuni.cz)

Vedoucí sekci:

Šárka Ošťádalová (Mezinárodní právo) – [sostadalova \(at\) centrum . cz](mailto:sostadalova@centrum.cz)

Mgr. Petr Navrátil (Evropské právo) - [navratil \(at\) prf.cuni . cz](mailto:navratil@prf.cuni.cz)

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D. (Mezinárodní právo trestní)

JUDr. Bc. Alla Tymofeyeva, Ph.D. (Lidská práva) – [tymofeya \(at\) prf.cuni . cz](mailto:tymofeya@prf.cuni.cz)

Mgr. Kamila Šrolerová (Vnistrost. aplikace MP) – [sroka \(at\) centrum . cz](mailto:sroka@prf.cuni.cz)

Mgr. Iva Gavrilová (Mezinárodní právo soukromé)- [ivagavri \(at\) gmail . com](mailto:ivagavri@gmail.com)